

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Вишого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський універ-
ситет економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н
Форма № П-2.03

Кафедра правознавства

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ»

з підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Галузь знань	08 Право <i>(код і назва)</i>
Спеціальність	081 Право <i>(код і назва)</i>
Освітня програма	Право <i>(назва)</i>

Полтава 2022 рік

Укладач програми:

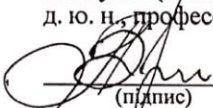
Олег КУЛЬЧІЙ – к.ю.н., доцент, доцент кафедри правознавства
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Рецензенти програми:

Короєд С. О. – д. ю. н., професор, професор кафедри права Закладу
вищої освіти «Університет Короля Данила»;

Резворович К. Р. – д. ю. н., доцент, завідувачка кафедри цивільного
права та процесу Дніпропетровського державного університету внут-
рішніх справ.

Програма навчальної дисципліни «Право інтелектуальної власності»
обговорена і схвалена на засіданні кафедри правознавства,
протокол засідання кафедри від 29 серпня 2022 р. № 1.
Завідувач (начальник) кафедри правознавства,
д. ю. н., професор

_____ Галина ЛАВРИК
(підпис)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньо-професійної програми «Право»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 081 «Право»
к. ю. н., доцент

_____ Олег КУЛЬЧІЙ

Анотація навчальної дисципліни

Право інтелектуальної власності є однією з вибіркових навчальних дисциплін підготовки бакалавра з права, вивчення якої необхідне для підготовки фахівців-юристів до практичної роботи в умовах постійного зростання значення результатів інтелектуальної творчої діяльності для економіки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є суспільні відносини, що виникають у зв'язку зі створенням, використанням, охороною та захистом прав на результати інтелектуальної творчої діяльності, система правових норм, що регулюють вказані відносини.

Мета навчальної дисципліни полягає у поглибленому вивченні правовідносин у сфері інтелектуальної власності, опануванні правового механізму їх регулювання, отриманні навичок правової кваліфікації результатів інтелектуальної творчої діяльності, захисту майнових та особистих немайнових прав творців та інших власників прав на результати інтелектуальної творчої діяльності як в Україні, так у зарубіжних державах.

Зміст навчальної дисципліни розкривається у таких темах: Поняття права інтелектуальної власності та його джерела. Міжнародна система охорони прав інтелектуальної власності. Суб'єкти права інтелектуальної власності. Правова охорона авторських прав в Україні. Правова охорона комп'ютерних програм в Україні. Правова охорона суміжних прав в Україні. Правова охорона об'єктів права промислової власності в Україні. Патентне право. Правова охорона засобів індивідуалізації учасників цивільного обігу, товарів та послуг. Правова охорона комерційної таємниці в Україні. Правова охорона нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності. Патентування об'єктів промислової власності в іноземних державах. Комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності в Україні. Договори у сфері інтелектуальної власності. Колективне управління майновими правами суб'єктів права інтелектуальної власності. Загальні положення про систему захисту прав інтелектуальної власності. Цивільно-правовий захист права інтелектуальної власності. Адміністративно-правовий та кримінально-правовий захист права інтелектуальної власності.

Annotation of educational discipline

Intellectual property law is one of the elective academic disciplines for training of the bachelor of law, the study of which is necessary for the preparation of specialists-lawyers for practical work in the conditions of constant growth of the value of the results of intellectual creative activity for the economy.

The subject of study of the discipline is social relations arising in relation with the creation, usage, protection and defense of rights to the results

of intellectual creative activity, the system of legal norms governing these relations.

The purpose of the discipline is to study in depth legal relations in the field of intellectual property, mastering the legal mechanism of their regulation, acquiring skills of legal qualification of the results of intellectual creative activity, protection of property and personal non-property rights of creators and other owners of rights to the results of intellectual creative activity both in Ukraine and abroad.

The content of the course is covered in the following topics: The concept of intellectual property law and its sources. International system of intellectual property rights protection. Subjects of intellectual property rights. Legal protection of copyright in Ukraine. Legal protection of computer programs in Ukraine. Legal protection of neighboring (allied) rights in Ukraine. Legal protection of industrial property objects in Ukraine. Patent law. Legal protection of means of individualization of participants of civil turnover, goods and services. Legal protection of commercial secrets in Ukraine. Legal protection of non-traditional intellectual property objects. Patenting of industrial property objects in foreign countries. Commercialization of intellectual property objects in Ukraine. Agreements in the field of intellectual property. Collective management of property rights of intellectual property subjects. General provisions on the system of protection of intellectual property rights. Civil and legal protection of intellectual property. Administrative and criminal protection of intellectual property.

Zusammenfassung der Ausbildungsdisziplin

Das Recht des geistigen Eigentums ist eine der ausgewählten akademischen Disziplinen der Ausbildung zum Bachelor of Law, deren Studium notwendig ist, um die Juristen auf die praktische Arbeit unter den Bedingungen der ständig wachsenden Bedeutung der Ergebnisse der geistigen schöpferischen Tätigkeit für die Wirtschaft vorzubereiten.

Gegenstand der Studienrichtung sind die öffentlichen Beziehungen, die sich im Zusammenhang mit der Schaffung, der Nutzung, dem Schutz und der Verteidigung der Rechte an den Ergebnissen der geistigen schöpferischen Tätigkeit ergeben, sowie das System der Rechtsnormen, das die genannten Beziehungen regelt.

Das Ziel des Faches ist die Vertiefung der rechtlichen Beziehungen im Bereich des geistigen Eigentums, die Beherrschung der rechtlichen Mechanismen ihrer Regelung, die Erlangung von Kenntnissen über die rechtliche Qualifizierung der Ergebnisse der geistigen schöpferischen Tätigkeit, den Schutz der Eigentums- und persönlichen Nicht-Eigentumsrechte der Schöpfer und anderer Inhaber von Rechten an den Ergebnissen der geistigen schöpferischen Tätigkeit, sowohl in der Ukraine als auch im Ausland.

Der Inhalt des Kurses gliedert sich in die folgenden Themen: Das Konzept des Rechts des geistigen Eigentums und seine Quellen. Das internationa-

le System zum Schutz der Rechte an geistigem Eigentum. Gegenstand der Rechte an geistigem Eigentum. Rechtlicher Schutz des Urheberrechts in der Ukraine. Rechtsschutz für Computersoftware in der Ukraine. Rechtlicher Schutz der verwandten Schutzrechte in der Ukraine. Rechtlicher Schutz von gewerblichen Schutzrechten in der Ukraine. Patentrecht. Rechtlicher Schutz der Mittel zur Individualisierung der Teilnehmer am zivilen Umsatz, der Waren und Dienstleistungen. Rechtlicher Schutz von Geschäftsgeheimnissen in der Ukraine. Rechtlicher Schutz von nicht-traditionellen Objekten des geistigen Eigentums. Patentierung von Gegenständen des gewerblichen Eigentums im Ausland. Kommerzialisierung von Objekten des geistigen Eigentums in der Ukraine. Verträge im Bereich des geistigen Eigentums. Kollektive Verwaltung der Eigentumsrechte von Unternehmen, die geistiges Eigentum besitzen. Allgemeine Bestimmungen über das System zum Schutz der Rechte an geistigem Eigentum. Zivilrechtlicher Schutz des geistigen Eigentums. Administrativer und strafrechtlicher Schutz des geistigen Eigentums.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Право інтелектуальної власності» укладена відповідно до освітньо-професійної програми Право підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право», розробленої на підставі стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 20 липня 2022 року № 644.

Предметом навчальної дисципліни «Право інтелектуальної власності» є сукупність норм права, що регулюють суспільні відносини, пов'язані зі створенням, охороною та захистом результатів інтелектуальної творчої діяльності. Як навчальна дисципліна право інтелектуальної власності – це комплекс теоретичних та практичних знань, що подаються для вивчення теорії і практики регулювання суспільних відносин у сфері інтелектуальної власності.

Мета навчальної дисципліни: поглиблене вивчення правовідносин у сфері інтелектуальної власності, опанування правового механізму їх регулювання, отримання необхідних навичок кваліфікації результатів творчої діяльності, захисту майнових та особистих немайнових прав авторів та їх правонаступників як в Україні, так і в зарубіжних державах. Завдання вивчення права інтелектуальної власності визначаються його специфічним значенням у процесі підготовки фахівців-юристів.

Програмні компетентності відповідно до освітньо-професійної програми:

загальні:

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 2);
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 3);
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 7);
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (ЗК 10) *(пріоритетна увага до академічної доброчесності);*

спеціальні, фахові, предметні:

- здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини (СК 4) (у частині інтелектуальних прав);
- здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право (СК 4) *(у частині цивільного права);*
- здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності

ті (СК 8);

– здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтувати правові позиції (СК 12);

– здатність до критичного та системного аналізу правових явищ (СК 13);

– здатність аналізувати окремі види приватноправових відносин, усвідомлювати особливості їх правового регулювання, визначати ефективні способи їх охорони та захисту (СК 18).

Програмні результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми. В результаті освоєння дисципліни студент повинен:

– визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин (РН 1);

– знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини (РН 2) (*у частині інтелектуальних прав*);

– проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел (РН 3);

– давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю (РН 5);

– самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій (РН 9);

– знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права (РН 13);

– вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних (РН 15);

– пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів (РН 19);

– готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях (РН 21);

– виявляти вміння аналізувати окремі види приватноправових відносин, визначати особливості їх правового регулювання, застосовувати ефективні способи їх охорони та захисту (ДРН 24).

Навчальна дисципліна є **обов'язковою** у відповідності до навчального плану.

Форма підсумкового контролю знань – **ПМК (залік)**.

ПРОГРАМНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1

Загальна характеристика права інтелектуальної власності та його суб'єктів

Тема 1. Поняття права інтелектуальної власності та його джерела.

Історія становлення та розвитку правової охорони результатів інтелектуальної власності. Загальна характеристика основних теорій у сфері права інтелектуальної власності. Поняття та зміст права інтелектуальної власності. Поняття творчої діяльності та її результатів. Право інтелектуальної власності в об'єктивному та суб'єктивному розумінні. Співвідношення понять інтелектуальна власність та власність. Підстави виникнення (набуття) права інтелектуальної власності.

Види права інтелектуальної власності. Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності. Результати творчої діяльності як об'єкти правовідносин у сфері інтелектуальної власності. Інші результати діяльності як об'єкти права інтелектуальної власності. Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору. Права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням. Використання об'єкта права інтелектуальної власності. Передання майнових прав інтелектуальної власності. Здійснення права інтелектуальної власності, яке належить кільком особам.

Джерела права інтелектуальної власності та їх систематизація. Нормативно-правові акти як джерела права інтелектуальної власності. Конституція України як основне джерело права інтелектуальної власності. Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України як джерела права інтелектуальної власності. Закони України як джерела права інтелектуальної власності. Підзаконні нормативно-правові акти в системі джерел права інтелектуальної власності.

Тема 2. Міжнародна система охорони прав інтелектуальної власності.

Становлення та розвиток міжнародної система охорони прав інтелектуальної власності. Всесвітня організація інтелектуальної власності. Значення діяльності світової організації торгівлі у сфері інтелектуальної власності.

Основні міжнародно-правові акти у сфері інтелектуальної власності: поняття, види та загальна характеристика. Паризька конвенція про охорону промислової власності. Бернська Конвенція про охорону літературних та художніх творів. Міжнародна конвенція про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій ефірного мовлення («Римська конвенція»). Інтернет-договори ВОІВ. Мадридська сис-

тема міжнародної реєстрації товарних знаків. Договір про патентну кооперацію (РСТ – Patent Cooperation Treaty). Міжнародні класифікаційні угоди. Угода щодо торговельних аспектів прав на інтелектуальну власність (TRIPS).

Тема 3. Суб'єкти права інтелектуальної власності.

Суб'єкти права інтелектуальної власності. Творець. Автор як суб'єкт права інтелектуальної власності. Визначення авторства. Поняття співавторства та його види. Особисті немайнові та майнові права автора: поняття, ознаки та види. Охорона прав автора. Володільці прав інтелектуальної власності. Набуття прав володіння та їх охорона. Правове становище роботодавців як суб'єктів права інтелектуальної власності. Правовий режим службових творів.

Правонаступництво та спадкоємство прав інтелектуальної власності. Держава як володільць прав інтелектуальної власності. Вільні користувачі прав інтелектуальної власності.

Поняття та правове становище патентних повірених.

Модуль 2

Правовий режим об'єктів права інтелектуальної власності.

Правова охорона та захист окремих об'єктів права інтелектуальної власності

Тема 4. Правова охорона авторських прав в Україні.

Поняття та ознаки авторського права. Авторське право в об'єктивному та суб'єктивному розумінні. Загальна характеристика джерел авторського права. Об'єкти авторського права. Літературні та художні твори, інші твори. Твори, які не є об'єктами авторського права. Авторське право та право власності на носій авторських прав.

Майнові та особисті немайнові права авторів. Майнові права володільця. Виникнення авторського права. Суб'єкти авторського права. Співавторство. Право слідування та строки охорони авторських прав. Перехід, передача авторського права. Охорона авторським правом творів, розміщених в Інтернеті. Види та зміст авторських прав в Інтернеті. Охорона авторським правом матеріалів, розміщених у мережі Інтернет.

Особливості створення об'єктів інтелектуальної власності в Україні та за кордоном.

Тема 5. Правова охорона комп'ютерних програм в Україні.

Комп'ютерні програми, компіляції даних (бази даних) як результати інтелектуальної творчої діяльності. Особисті немайнові права на комп'ютерні програми. Майнові права на комп'ютерні програми.

Процедура державної реєстрації авторських прав на комп'ютерні програми.

Правові підстави використання комп'ютерних програм. Захист прав на комп'ютерні програми, загальні положення про відповідальність за їх порушення.

Тема 6. Правова охорона суміжних прав в Україні.

Поняття та ознаки суміжних прав. Види суміжних прав. Об'єкти суміжних прав – виконання, фонограми, відеограми, програми (передачі) організацій мовлення. Суб'єкти суміжних прав. Виникнення суміжних прав. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкти суміжних прав. Використання виконання, фонограми, відеограми та передачі (програми) організації мовлення. Строки чинності суміжних майнових прав. Здійснення суміжних прав. Поняття та засоби правової охорони суміжних прав. Загальна характеристика способів захисту суміжних прав. Порядок захисту суміжних прав.

Тема 7. Поняття та правова охорона об'єктів права промислової власності в Україні. Патентне право

Поняття та ознаки права промислової власності. Джерела права промислової власності та їх загальна характеристика. Правові засади державного регулювання промислової власності в Україні. Набуття та зміст права промислової власності. Поняття патентного права.

Поняття та ознаки винаходу як об'єкта права промислової власності. Суб'єкти винахідницьких правовідносин, їх права та обов'язки. Підстави виникнення, зміни та припинення винахідницьких правовідносин. Види винаходів. Придатність винаходу для набуття права інтелектуальної власності на нього. Формула винаходу та її правове значення. Порядок отримання патенту на винахід. Поняття та ознаки корисної моделі як об'єкта права інтелектуальної власності. Пріоритет винаходу (корисної моделі). Умови патентоспроможності винаходу та корисної моделі. Придатність корисної моделі для набуття права інтелектуальної власності на неї. Майнові права інтелектуальної власності на корисну модель.

Поняття та ознаки промислового зразка як об'єкта права інтелектуальної власності. Придатність промислового зразка для набуття права інтелектуальної власності на нього. Майнові права інтелектуальної власності на промисловий зразок.

Тема 8. Правова охорона засобів індивідуалізації учасників цивільного обігу, товарів та послуг.

Правова природа засобів індивідуалізації товаровиробників. Поняття та ознаки товарного знака. Комерційні найменування та їх види. Роль і функції товарних знаків у суспільному виробництві. Загальна

характеристика законодавчих актів про знаки на товари та послуги. Види знаків і вимоги, яким вони повинні відповідати, щоб набути правової охорони. Зміст права власності на товарний знак. Особливості дії права на знак. Міжнародно-правовий захист від комерційних підробок.

Поняття та види зазначення походження товарів. Право на використання зазначення походження товарів. Суб'єкти права інтелектуальної власності на географічне зазначення. Права інтелектуальної власності на географічне зазначення.

Доменне ім'я: правове регулювання, порядок набуття, правова охорона.

Тема 9. Правова охорона комерційної таємниці в Україні.

Загальна характеристика комерційної таємниці. Законодавство щодо використання комерційної таємниці. Ноу-хау та комерційна таємниця. Способи охорони комерційної таємниці на підприємстві. Положення про комерційну таємницю. Права та обов'язки роботодавця та працівника щодо використання комерційної таємниці в Україні. Технічні способи захисту комерційної таємниці.

Тема 10. Правова охорона нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності.

Поняття та види нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності.

Поняття та види наукового відкриття. Способи набуття прав на наукове відкриття. Обсяг прав на наукове відкриття.

Поняття та ознаки компонування інтегральної мікросхеми. Законодавство в сфері права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми. Набуття права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми. Суб'єкти права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми. Майнові права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми. Право попереднього користувача на компонування інтегральної мікросхеми. Захист права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми.

Поняття та об'єкти раціоналізаторської пропозиції. Загальна характеристика законодавчих актів у сфері права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію. Обсяг правової охорони раціоналізаторської пропозиції. Суб'єкти права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію. Права суб'єктів права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію. Захист права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію.

Правова охорона селекційних досягнень. Поняття сорту рослин та породи тварин. Види прав інтелектуальної власності на сорт рослин,

породу тварин. Суб'єкти права інтелектуальної власності на сорт рослин, порода тварин. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, порода тварин. Порядок та умови патентування сортів рослин та порід тварин. Правова охорона селекційних досягнень у зарубіжних країнах.

Тема 11. Патентування об'єктів права промислової власності в іноземних державах.

Нормативно-правове регулювання процедури патентування в іноземних державах. Договір про патентну кооперацію. Регіональні процедури патентування. Традиційна процедура патентування. Патентний паспорт. Вартість патентування об'єктів інтелектуальної власності в іноземних державах. Порядок патентування. Умови патентування і іноземних державах. Строки розгляду заявочних документів. Європейський патент.

Тема 12. Комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності в Україні. Договори у сфері інтелектуальної власності.

Економіка інтелектуальної власності. Способи комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в Україні. Методи оцінки прав на об'єкти інтелектуальної власності. Життєвий цикл об'єкта права інтелектуальної власності.

Порядок внесення майнових інтелектуальної власності до статутного капіталу суб'єктів господарювання.

Передача прав на використання об'єктів інтелектуальної власності. Ліцензія на використання об'єкта інтелектуальної власності. Ліцензійні договори. Договір комерційної концесії.

Договори про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності. Договори про створення за замовленням і використання об'єктів права інтелектуальної власності. Договори на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських і технологічних робіт.

Застава майнових прав інтелектуальної власності.

Договори в сфері авторського права.

Тема 13. Колективне управління майновими правами суб'єктів інтелектуальної власності.

Поняття та призначення системи колективного управління авторськими і суміжними правами та історія її становлення.

Законодавство про управління майновими правами інтелектуальної власності. Сфери здійснення колективного управління майновими правами інтелектуальної власності.

Порядок створення організацій колективного управління та їх види. Правове становище організацій колективного управління майновими правами інтелектуальної власності, їх права та обов'язки, відпо-

відальність. Міжнародна співпраця організацій колективного управління.

Договори щодо управління майновими правами авторів та інших суб'єктів авторського права та суміжних прав. Ставки зборів. Порядок розподілу винагороди між суб'єктами права інтелектуальної власності.

Тема 14. Загальні положення про систему захисту прав інтелектуальної власності. Цивільно-правовий захист права інтелектуальної власності.

Загальні положення про систему захисту прав інтелектуальної власності.

Способи захисту прав суб'єктів права інтелектуальної власності. Форми захисту. Досудовий спосіб захисту об'єктів інтелектуальної власності. Мирова угода.

Особливості цивільно-правового захисту права інтелектуальної власності. Цивільно-правова відповідальність за порушення в сфері інтелектуальної власності. Відшкодування шкоди. Неустойка.

Тема 15. Адміністративно-правовий та кримінально-правовий захист права інтелектуальної власності.

Особливості адміністративно-правового захисту права інтелектуальної власності.

Система органів держави, уповноважених виконувати функції охорони та захисту прав інтелектуальної власності фізичних та юридичних осіб. Спеціальні способи захисту прав інтелектуальної. Митні органи.

Адміністративно-правова відповідальність за порушення в сфері інтелектуальної власності.

Особливості кримінально-правового захисту права інтелектуальної власності. Кримінально-правова відповідальність за порушення в сфері інтелектуальної власності.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. додаток до № 51. Ст. 1122.
4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
5. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44-48. Ст. 552.
6. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
7. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. (зі змінами і доповненнями). *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
8. Про авторське право і суміжні права: Закон України № 3792-ХІІ в редакції Закону України від 11 липня 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 43. Ст. 214.
9. Про архітектурну діяльність: Закон України № 687-ХІV від 20 травня 1999 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 31. Ст. 246.
10. Про видавничу справу: Закон України № 318/97-ВР від 5 червня 1997 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 32. Ст. 206.
11. Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав: Закон України від 15 травня 2018 р. № 2415-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 32. Ст. 242.
12. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7 червня 1996 р. № 236/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996 р. № 36. Ст. 164.
13. Про кінематографію: Закон України від 13 січня 1998 р. № 9/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 22. Ст. 114.
14. Про насіння: Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3690-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 2. Ст. 5.
15. Про науково-технічну інформацію: Закон України від 23 червня 1993 р. № 3322-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 33. Ст. 345.

16. Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування : Закон України від 17 січня 2002 р. № 2953-III. *Офіційний вісник України*. 2002. № 7. Ст. 276.

17. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3687-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 32; у редакції Закону України від 1 червня 2000 р. № 1771-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 8. Ст. 37.

18. Про охорону прав на зазначення походження товарів : Закон України від 16 грудня 1999 р. № 752-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 27-28. Ст. 181.

19. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3689-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 36.

20. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3688-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 34.

21. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України № 3116-XII від 21 квітня 1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 21. Ст. 218; у редакції Закону України від 17 січня 2002 р. № 2986-III. *Офіційний вісник України*. 2002. № 7. Ст. 278.

22. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем : Закон України від 5 листопада 1997 р. № 621/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 8. Ст. 28.

23. Про племінну справу у тваринництві : Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3691-XII у редакції Закону України від 21 грудня 1999 р. № 1328-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 6. Ст. 37.

24. Про професійних творчих працівників та творчі спілки : Закон України від 7 жовтня 1997 р. № 554/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 52. Ст. 312.

25. Про рекламу : Закон України від 3 липня 1996 р. № 270/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 39. Ст. 181.

26. Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних : Закон України від 23 березня 2000 р. № 1587-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 5-6. Ст. 46.

27. Про телебачення і радіомовлення : Закон України від 21 грудня 1993 р. № 3759-XII в редакції № 3317-IV від 12.01.2006 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 18. Ст. 155.

28. Про затвердження Тимчасового положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні : Указ Президента України від 18 вересня 1992 р. *Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика*. Наук.-практ.

вид.: У 4-х т. / За заг. ред. О.Д. Святоцького. Т. 3: Промислова власність. К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 1999. С. 212–215.

29. Деякі питання надання Міністерством освіти і науки і Міністерством економічного розвитку і торгівлі (у сфері інтелектуальної власності) платних адміністративних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 травня 2011 р. № 550. *Офіційний вісник України*. 2011. № 40. Ст. 1644.

30. Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1756. *Офіційний вісник України*. 2001. № 52. Ст. 2369.

31. Про затвердження критеріїв заборони поширення сортів рослин в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 р. № 918. *Офіційний вісник України*. 2016. № 99. Ст. 3227.

32. Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав : Постанова Кабінету Міністрів України 18 січня 2003 р. № 72. *Офіційний вісник України*. 2003. № 4. Ст. 129.

33. Про затвердження Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 р. № 1185. *Офіційний вісник України*. 2007. № 75. Ст. 2792.

34. Про затвердження Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку і торгівлі : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 травня 2002 р. № 674. *Офіційний вісник України*. 2002. № 21. Ст. 68.

35. Про затвердження Положення про порядок сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2004 р. № 1716. *Офіційний вісник України*. 2004. № 51. Ст. 3354.

36. Про затвердження Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 1997 року. *Офіційний вісник України*. 1997. № 35. Ст. 95.

37. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2018 р. № 774. *Офіційний вісник України*. 2018. № 78. Ст. 2597.

38. Про затвердження Порядку видачі примусової ліцензії на використання сорту рослин : Постанова Кабінету Міністрів України від 29 січня 2003 р. № 121. *Урядовий кур'єр*. 2003. № 22. С. 12.

39. Про затвердження Порядку надання Кабінетом Міністрів України дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі) чи зареєстрованої топографії інтегральної мікросхеми : Пос-

танова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2004 р. № 8. *Урядовий кур'єр*. 2004 – № 15. С. 8.

40. Про затвердження розміру винагороди (роялті) за використання опублікованих з комерційною метою фонограм і відеограм та порядок їх виплати : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 р. № 71. *Офіційний вісник України*. 2003. № 4. Ст. 129.

41. Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці : Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 р. № 611. *Зібрання постанов Уряду України*. 1993. № 12. Ст. 269.

42. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 р. № 402-р. *Офіційний вісник України*. 2016. № 44. Ст. 1625.

43. Про утворення Державної патентної бібліотеки : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2002 р. № 1215. *Офіційний вісник України*. 2002. № 34. Ст. 1610.

44. Про затвердження Інструкції про офіційну публікацію заяви про надання будь-якій особі дозволу на використання запатентованого промислового зразка та клопотання про її відкликання : Наказ Міністерства освіти і науки України від 3 серпня 2001 р. № 575. *Офіційний вісник України*. 2001. № 34. Ст. 1614.

45. Про затвердження Інструкції про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстру відомостей про передачу права власності на промисловий зразок та видачу ліцензії на використання промислового зразка : Наказ Міністерства освіти і науки України від 3 серпня 2001 р. № 574. *Офіційний вісник України*. 2001 – № 34. Ст. 1613.

46. Про затвердження Інструкції про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстрів відомостей про передачу права власності на знак для товарів і послуг та видачу ліцензії на використання знака (міжнародного знака) для товарів і послуг : Наказ Міністерства освіти і науки України від 3 серпня 2001 р. № 576. *Офіційний вісник України*. 2001. № 34. –Ст. 1615.

47. Про затвердження Інструкції про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстру відомостей про передачу права власності на топографію інтегральної мікросхеми та видачу ліцензії на використання топографії інтегральної мікросхеми : Наказ Міністерства освіти і науки України від 3 серпня 2001 р. № 577. *Офіційний вісник України*. 2001. № 34. Ст. 1616.

48. Про затвердження Інструкції про порядок ознайомлення будь-якої особи з матеріалами заявки на об'єкт права інтелектуальної власності : Наказ Міністерства освіти і науки України від 22 квітня 2005 р. № 247. *Офіційний вісник України*. 2005. № 19. Ст. 1008.

49. Про затвердження Положення про департамент інтелектуальної власності : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі

України 16.06.2017 р. № 871. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0871731-17>. Заголовок з екрана.

50. Про затвердження Положення про Державний реєстр заявок на сорти рослин : Наказ Міністерства аграрної політики України від 26 лютого 2003 р. № 42. *Офіційний вісник України*. 2003.– № 13. Ст. 589.

51. Про затвердження Положення про Державний реєстр прав інтелектуальної власності на сорти рослин та про видачу патентів України на сорт рослин : Наказ Міністерства аграрної політики України від 13 грудня 2002 р. № 390 у редакції Наказу від 15 серпня 2008 р. № 515. *Офіційний вісник України*. 2008. № 93. Ст. 3100.

52. Про затвердження Положення про Державний реєстр України топографій інтегральних мікросхем : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 квітня 2001 р. № 292. *Офіційний вісник України*. 2001. № 18. Том 2. Ст. 805.

53. Про затвердження Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в Збройних Силах України : Наказ Міністерства оборони України від 5 березня 2001 р. № 78. *Офіційний вісник України*. 2001. № 12. Ст. 527.

54. Про затвердження Положення про Перелік видових назв товарів : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 грудня 2000 р. № 583. *Офіційний вісник України*. 2001 – № 4 – Ст. 343.

55. Про затвердження Положення про свідоцтво на раціоналізаторську пропозицію та порядок його видачі : Наказ Державного патентного відомства України від 22 серпня 1995 р. № 129. URL: www.rada.gov.ua.

56. Про затвердження Положення про свідоцтво про авторство на сорт рослин : Наказ Міністерства аграрної політики України від 28 травня 2003 р. № 151. *Офіційний вісник України*. 2003. № 24. Ст. 1162.

57. Про затвердження Порядку визнання знака добре відомим в Україні Апеляційною палатою Державного департаменту інтелектуальної власності : Наказ Міністерства освіти і науки України від 15 квітня 2005 р. № 228. *Офіційний вісник України*. 2005. № 19 – Ст. 1007.

58. Про затвердження Порядку поширення в Україні сорту, на який не розповсюджується виключне право власника : Наказ Державної служби з охорони прав на сорти рослин від 12 березня 2003 р. № 3-2 /139-43. *Офіційний вісник України*. 2003. № 14. Ст. 639.

59. Про затвердження Правил погодження питань про внесення позначення, що містить офіційну назву держави «Україна», до знака для товарів і послуг : Наказ Міністерства освіти і науки України від 4 серпня 2010 р. № 790. *Офіційний вісник України*. 2010. № 82. Ст. 2893.

60. Про затвердження Правил складання та подання заявки на сорт рослин : Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 28 лютого 2018 р. № 110. *Офіційний вісник України*. 2018. № 61. Ст. 2112.

61. Про затвердження Правил складання, подання та розгляду заявки на реєстрацію топографії інтегральної мікросхеми : Наказ Міністерства освіти і науки України від 18 квітня 2002 р. № 260. *Офіційний вісник України*. 2002. № 19. Ст. 966.

62. Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : Постанова пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 р. № 4. URL: www.rada.gov.ua.

63. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з захистом прав інтелектуальної власності : Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17 жовтня 2012 р. № 12// Вісник господарського судочинства. 2012. № 6. Ст. 57.

64. Правила домену. UA. URL: https://www.ukrnames.com/ukr/domains/ua_rules.jsp. Заголовок з екрану

Міжнародні акти:

65. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Паризький акт від 24 липня 1971 р., змінений 2 жовтня 1979 р. *Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика*. Наук.-практ. вид.: У 4-х т. / За заг. ред. О.Д. Святоцького. Т. 1: Право інтелектуальної власності. К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 1999. С. 186–224.

66. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 р. *Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика*. Наук.-практ. вид.: У 4-х т. / За заг. ред. О.Д. Святоцького. Т.1: Право інтелектуальної власності. К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 1999. С.243-262.

67. Договір про закони з товарних знаків 1994 р. *Збірник нормативних актів з питань промислової власності.* / За ред. В.Л.Петрова, В.О.Жарова. К. : Вища школа, 1999. С.441-465.

68. Женевський договір про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів від 7 березня 1978 р. URL: www.rada.gov.ua

69. Конвенция об учреждении Всемирной организации интеллектуальной собственности от 14 июля 1967 г. *Интеллектуальная собственность: нормативно-правовые акты.* / Под общ. ред. А.Д. Святоцького, В.П. Петрова. Т.2. К. : Ін Юре, 1999.

70. Конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм 1971 р. *Авторське право і суміжні права. Законодавство та судова практика*. Зб. нормат. актів. К. : Юрінком Інтер, 2003. С.171-174.

71. Лісабонська угода про охорону найменувань місць походження товарів та їх міжнародну реєстрацію від 31 жовтня 1958 р. *Збірка вибраних міжнародних матеріалів*. К., 1999.

72. Мадридское соглашение о международной регистрации знаков от 14 апреля 1891 г. *Интеллектуальная собственность: нормативно-правовые акты* / Под общ. ред. А.Д. Святоцкого, В.П. Петрова. Т.2. К. : Ин Юре, 1999.

73. Мадридська угода про санкції за неправдиві та неправильні позначення походження виробів від 14 квітня 1891р. *Збірка вибраних міжнародних матеріалів*. К., 1999.

74. Міжнародна конвенція по охороні нових сортів рослин від 02 грудня 1961 р. URL: www.rada.gov.ua

75. Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій ефірного мовлення. *Интеллектуальна власність*. 2001. № 2. С.71-75.

76. Парижская конвенция об охране промышленной собственности от 20 марта 1883 г. *Интеллектуальная собственность: нормативно-правовые акты* / Под общ. ред. А.Д. Святоцкого, В.П. Петрова. Т. 2. К. : Ин Юре, 1999. С. 46–52.

77. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (Угода TRIPS). *Интеллектуальна власність*. 1999. № 5, 6, 7.

Основна література:

78. Право інтелектуальної власності : підручник / за заг. ред. О. І. Харитонової. К. : Юрінком Інтер, 2022. 540 с.

79. Право інтелектуальної власності : навч. посібник / Р. С. Еннан, О. О. Кулініч, С. В. Мазуренко [та ін.]. К. : Правова єдність, 2016. 492 с.

80. Право інтелектуальної власності : навч. посібник / І. І. Дахно, В. М. Алієва-Барановська. К. : Центр учб. л-ри, 2015. 550 с.

81. Кулініч О. О. Право інтелектуальної власності : навч. посібник / О. О. Кулініч, Л. Д. Романадзе. Одеса : Фенікс, 2011. 492 с.

82. Романадзе Л. Д., Цибульов П. М., Кулініч О. О. *Интеллектуальна власність* : підручник. Херсон : Олді-плюс, 2016. 424 с.

Додаткова література:

83. Бондаренко С.В. Авторське право і суміжні права. К. : Інст. інтел. власн. і права, 2004. 260 с.

84. Бутнік-Сіверський О. Б. Економіка інтелектуальної власності : конспект лекцій. К. : Ін-т інтелектуальної власності і права, 2003. 296 с.

85. Використання об'єктів інтелектуальної власності в рекламі : навч. посібник / Т. І. Биркович, І. С. Бондар, Р. Б. Шишка, [та ін.]. К. : Ліра-К, 2017. 520 с.

86. Добриніна Г.П., Пархоменко В.Д. Патентна інформація і документація. Патентні дослідження. К. : Инст. інтел. власн. і права, 2004. 96 с.
87. Жарінова А. Нові старі фінансові інструменти для права інтелектуальної власності. *Інтелектуальна власність в Україні*. 2019. № 1. С. 29-34.
88. Жуков В. Захист комп'ютерних програм: Стара проблема, що очікує вирішення. *Інтелектуальна власність*. 2004. №7. С. 20-26.
89. Інтелектуальна власність в галузі комп'ютерингу : підручник / О. Б. Вовк, В. В. Пасічник, Н. Б. Шаховська, В. С. Якушев. Л. : Новий світ-2000, 2017. 317 с.
90. Кравець В. Р., Кабацій В. Г. Право інтелектуальної власності : (у запитаннях і відповідях) : навч. посібник. К. : Центр учб. л-ри, 2012. 264 с.
91. Крайнів П. Економіко-правові засади управління промисловою власністю в Україні. *Право України*. 2007. №2. С. 96-100.
92. Красовська А. Розвиток патентної системи в Україні. *Інтелектуальна власність*. 2007. №12. С. 7-9.
93. Красовська А.Г., Глухівський Л.Й. Про зміни у правовій охороні винаходів і корисних моделей. *Науково-технічна інформація*. 2008. №3. С. 23-27.
94. Крижна В. Загальна характеристика договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. *Право України*. 2004. №9. С. 68-71.
95. Крижна В.М. Право інтелектуальної власності України: конспект лекцій. Х. : Право, 2008. 111 с.
96. Макаришева Т., Тимошенко О. Об'єкти права інтелектуальної власності в агропромисловому комплексі. *Інтелектуальна власність в Україні*. 2019. № 1. С. 9-16.
97. Мала енциклопедія права інтелектуальної власності / ред. Ю.Л. Бошицький. 2 ге вид., перероб. і доп. Л. : Галицька видавнича спілка, 2015. 216 с.
98. Мельник О. Цивільно-правовий захист патентних прав: проблемні питання. *Право України*. 2009. №2. С. 74-78.
99. Мельников М. Піратство як злочин у галузі авторського права та суміжних прав: погляд на проблему. *Право України*. 2009. №4. С. 72-74.
100. Мікульонок І. О. Інтелектуальна власність : навч. посібник. 3-тє вид., перероб. та допов. К. : Кондор, 2015. 242 с.
101. Мікульонок І.О. Основи інтелектуальної власності: навчальний посібник для студентів вузів-К. : Ліра-К, 2008. 231 с.
102. Наукова діяльність. Патентознавство. Інтелектуальна власність : підручник / Г. О. Оборський, І. М. Чістякова, Д. Д. Татакі, [та ін.]. К. : Каравела, 2017. 232 с.

103. Нефедова С. Інтелектуальна власність контролюватиметься. *Податкове планування*. 2008. №11. С. 38-40.
104. О патентовании в Украине. *Право и практика*. 2007. №11. С. 3-48.
105. Паладій М. Тенденції розвитку законодавства у сфері інтелектуальної власності. *Право України*. 2008. №2. С. 98-102.
106. Паламарчук В. Інтелектуальна власність у правовому вимірі. *Право України*. 2006. №10. С. 61-64.
107. Підпригора О.А. Загальні положення про право інтелектуальної власності у Цивільному кодексі України. *Право України*. 2003. №7. С. 97-101.
108. Потехіна В.О. Інтелектуальна власність: навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2008. 414 с.
109. Право інтелектуальної власності : підручник / за заг. ред. О. І. Харитонової. К. : Юрінком Інтер, 2016. 540 с.
110. Право інтелектуальної власності: академічний курс / О.П. Орлюк, О.Д. Святоцький. К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2007. 696 с.
111. Дроб'язко В.С., Дроб'язко Р.В. Право інтелектуальної власності: навчальний посібник / К. : Юрінком Інтер, 2004. 511 с.
112. Протидія злочинам у сфері інтелектуальної власності : наук.-практ. посібник / С.І. Ніколаюк, Д.Й. Никифорчук, Р.П. Томма, В.І. Барко. К. : КНТ, 2006. 192 с.
113. Сопова К. Висновки експертів, патентних повірених та інших фахівців у справах щодо прав на торговельні марки. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2018. № 6. С. 71-82 ; *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 1. С. 50-58.
114. Тофило А. В. Экспертиза объектов интеллектуальной собственности: заявки на изобретения и полезные модели. К. : Инст. інтел. власн. і права, 2004. 176 с.
115. Фордзюк Ю. І., Кабацій В. М. Основи інтелектуальної власності : навч. посібник. К. : Кондор, 2012. 208 с.
116. Харитонова О. І. Правовідносини інтелектуальної власності, що виникають внаслідок створення результатів творчої діяльності (концептуальні засади) : монографія. Одеса : Фенікс, 2011. 346 с.
117. Цыбулев П.Н. Маркетинг интеллектуальной собственности. К. : Инст. інтел. власн. і права, 2004. 188 с.
118. Цыбулев П.Н. Оценка интеллектуальной собственности. К. : Инст. інтел. власн. і права, 2003. 184 с.
119. Якубівський І. Компенсація за порушення майнових прав інтелектуальної власності: проблеми теорії та практики. *Право України*. 2019. № 1. С. 256-269.